

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

ANCILLA THEOLOGIAE
ΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΕΙΝ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΕΙΝ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΜΕΣΑΙΩΝΑ ΚΑΙ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ



ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΡΟΥΣΙΑ

ΑΘΗΝΑ 2004

Το έργο αυτό σκοπό έχει να αναδείξει την εσωτερική σχέση φιλοσοφίας και θεολογίας μελετώντας μια από τις περισσότερο παραγωγικές και γόνιμες φιλοσοφικά και θεολογικά περιόδους της συστηματικής φιλοσοφίας και θεολογίας (3ος-16ος αι. μ.Χ). Ειδικότερα θέματα που συζητώνται είναι: α) η επίδραση της πλατωνικής και αριστοτελικής μεταφυσικής και επιστημολογίας (γνωσιοθεωρίας) στη μεσαιωνική και βυζαντινή φιλοσοφία, β) η αντιπαράθεση μυστικισμού και ορθολογισμού στη μεσαιωνική και βυζαντινή φιλοσοφία, γ) η επίδραση των βυζαντινών φιλοσόφων και θεολόγων στη διαμόρφωση του δυτικού Ευρωπαϊκού πολιτισμού, δ) η πολιτισμική και πολιτιστική αντιπαράθεση αραβικού (ισλαμικού) και δυτικού-ευρωπαϊκού πολιτισμού κατά την περίοδο του Μεσαίωνα, ε) η ανάπτυξη των Πανεπιστημίων στην Ευρώπη και η σύνδεση των πανεπιστημίων της δυτικής Ευρώπης με τον Σχολαστικισμό, στ) η επίδραση της μεσαιωνικής και βυζαντινής φιλοσοφίας και θεολογίας στη νεώτερη και σύγχρονη Ευρώπη και Ελλάδα (και ειδικά σε θέματα πολιτισμού, μεταφυσικής και γνωσιοθεωρίας, πολιτικής και ηθικής φιλοσοφίας, θεολογίας και επιστήμης).

In this work, I examine the internal relationship of Philosophy to Theology focusing on one of the most productive periods in Systematic Philosophy and Theology (3rd-16th c.). Topics include: a) the Platonic and Aristoteleian Metaphysics and Epistemology and their influence on Medieval and Byzantine Philosophy, b) the opposition of Mysticism to Rationalism in Medieval and Byzantine Philosophy, c) the influence of Byzantine philosophers and theologians to the formation of the Western European Civilization, d) the cultural opposition of Arabic (Islamic) to Western European Civilization during the Medieval period, e) the evolution of the Universities in Western Europe and Byzantium and the association of the University education to Scholasticism, f) the influence of the Medieval and Byzantine Philosophy and Theology on Modern and Contemporary Europe and Greece (especially on Cultural Theory, Metaphysics, Epistemology, Logic, Ethics and Politics, Theology and Science).

Κωνσταντίνος Γ. Αθανασόπουλος

Διδάκτωρ Φιλοσοφίας

ANCILLA THEOLOGIAE:
ΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΕΙΝ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΕΙΝ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΜΕΣΑΙΩΝΑ ΚΑΙ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

ήτοι

Μια συνοπτική παρουσίαση των κυριοτέρων ρευμάτων και πρωταγωνιστικών μορφών της Μεσαιωνικής και Βυζαντινής Φιλοσοφίας και Θεολογίας. Μια προσπάθεια ανάδειξης της εσωτερικής σχέσης Φιλοσοφίας και Θεολογίας. Επίσης, μια προσέγγιση των φιλοσοφικών και θεολογικών πηγών του συγχρόνου Ελληνικού Πολιτισμού.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑ
ΑΘΗΝΑ 2004

Copyright in Greece and abroad

Constantinos G. Athanasopoulos

Πνευματικά δικαιώματα στην Ελλάδα και το εξωτερικό

Κωνσταντίνος Γ. Αθανασόπουλος και εκδ. Παρουσία

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση (μερική ή ολική) του κειμένου χωρίς την έγγραφη και ρητή άδεια του συγγραφέα.

Κωνσταντίνος Γ. Αθανασόπουλος

Ιωλκού 6, Καματερό 13451

Ηλ. Ταχ.: cathanas@hol.gr

Κεντρική Διάθεση:

Έκδόσεις ΠΑΡΟΥΣΙΑ, Ἀσκληπιοῦ 50 & 58

Τηλ.: 210-3614183

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	9
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	15
ΤΜΗΜΑ 1ο: ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ.	
ΕΝΟΤΗΤΑ 1.1: ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΕΝΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ.	23
ΕΝΟΤΗΤΑ 1.2: ΠΟΤΕ ΑΡΧΙΖΕΙ Ο ΜΕΣΑΙΩΝΑΣ;	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΥΤΙΚΟ ΜΕΣΑΙΩΝΑ: ΓΕΝΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ.	29
ΕΝΟΤΗΤΑ 2.1: ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΑ.	29
ΕΝΟΤΗΤΑ 2.2: ΤΑ ΔΥΟ ΒΑΣΙΚΑ ΕΙΔΗ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΥ ΚΑΙ Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ.	30
ΕΝΟΤΗΤΑ 2.3: Η ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΛΟΓΙΚΗΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΗ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΑ.	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΣΧΕΣΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ-ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΑΠΟ ΤΩΝ ΕΚΤΟ ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΟΓΔΩΘ ΑΙΩΝΑ: ΚΥΡΙΕΣ ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΨΕΥΔΟ-ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΗ.	40
ΕΝΟΤΗΤΑ 3.1: Ο ΙΕΡΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ ΚΑΙ Η ΑΣΙΓΑΣΤΗ ΔΡΩΤΑ ΤΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ.	42
ΕΝΟΤΗΤΑ 3.2: Ο (ΨΕΥΔΟ-) ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΗΣ: Η ΑΣΤΕΙΡΕΤΗ ΠΗΓΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΜΥΣΤΙΚΙΣΜΟΥ.	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΡΑΟΜΑΡΝΟΥ.	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΚΩΤΟΣ ΕΡΙΓΕΝΗΣ: 810-π.877.	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΙΣΛΑΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΒΡΑΪΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΣΤΟ ΜΕΣΑΙΩΝΑ ...	77
ΕΝΟΤΗΤΑ 6.1 Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΙΣΛΑΜΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΣΤΟ ΜΕΣΑΙΩΝΑ.	77
ΕΝΟΤΗΤΑ 6.2 Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΕΒΡΑΪΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΣΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ.	91
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΩΝ «ΚΑΘ'ΟΛΟΥ» ΕΝΝΟΙΩΝ ΚΑΙ Ο ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΔΕΚΑΤΟ-ΔΕΚΑΤΟ ΤΡΙΤΟ ΑΙ.	95
ΕΝΟΤΗΤΑ 7.1 ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΩΝ ΚΑΘ'ΟΛΟΥ ΕΝΝΟΙΩΝ.	95
ΕΝΟΤΗΤΑ 7.2: ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΣΤΟ ΜΕΣΑΙΩΝΑ.	102
ΕΝΟΤΗΤΑ 7.2.1 Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΩΝ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ.	102
ΕΝΟΤΗΤΑ 7.2.2 ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ Ο ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ.	105
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: Ο ΑΝΣΕΛΜΟΣ ΚΑΙ Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΣΧΟΛΩΝ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗΣ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΚΜΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΙΣΜΟΥ.	111
ΕΝΟΤΗΤΑ 8.1 Ο ΑΝΣΕΛΜΟΣ: Η ΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ Η ΛΟΓΙΚΗ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ.	111
ΕΝΟΤΗΤΑ 8.2: Η ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΣΑΡΤΡ: Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΙΚΟΥ ΥΔΟΜΟΡΦΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΦΡΑΓΜΟΙ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΝΟΜΟ.	116
ΕΝΟΤΗΤΑ 8.3 Η ΣΧΟΛΗ ΤΟΥ ΑΓ. ΒΙΚΤΩΡΟΣ: Ο ΜΥΣΤΙΚΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΔΙΑΔΕΚΤΙΚΗ ΤΟΥ ΜΕΣΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΑ.	120
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9: ΟΙ ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΕΡΟΙ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΙΣΤΕΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ ΤΟΥ ΜΕΣΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΑ: Ο ΜΠΟΝΑΒΕΝΤΟΥΡΑ, Ο ΘΩΜΑΣ ΑΚΙΝΑΤΗΣ, Ο ΛΙΓΓΙΔΙΟΣ ΡΩΜΗΣ, Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΝΤΑΝΣ ΣΚΩΤΟΣ.	121
ΕΝΟΤΗΤΑ 9.1 Ο ΜΠΟΝΑΒΕΝΤΟΥΡΑ: Ο ΚΑΤ' ΕΞΟΧΗΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΕΙΟΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΑ.	121
ΕΝΟΤΗΤΑ 9.2 ROBERT GROSSETESTE ΚΑΙ ΡΟΓΗΡΟΣ ΒΑΚΩΝΑΣ: Η ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΙΚΗΣ ΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ Η ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΟ ΠΕΙΡΑΜΑ ΚΑΙ ΣΤΗ ΔΥΝΑΜΗ ΤΟΥ ΟΡΘΟΥ ΚΑΙ ΦΩΤΙΣΜΕΝΟΥ ΛΟΓΟΥ.	148